

Linné 300 år

Bidrag från Christine Carrion
2007-05-21
Senast uppdaterad 2007-05-30

På många platser i Sverige firar vi vårt absolut ”mesta” födelsedagsbarn i år. Carl von Linné 1707-1778, är en av de största naturvetenskapsmännen genom tiderna och kanske också den mest kände svensken utomlands. Därför firas han även på många ställen utomlands under året, 300 år efter sin födelse. Här bjuder vi på ett lapptäcke av citat som berättar om hans liv, några ”fönster” att öppna, med vy mot Linnéminnen och firande.

Råshult

Carl von Linné föddes den 23 maj 1707 i Råshult i Småland. Där finns nu ett kultureservat i Linnés namn, där man så långt som möjligt återskapat den miljö Linné föddes i. Där finns både byggnader och natur där helheten är viktig när man utvecklar reservat. Trädgården från Linnés tid har återskapats och sköts på 1700-talsvis av reservatförvaltare.

Stenbrohult

År 1709, när Carl var 18 månader flyttade familjen till prästgården i Stenbrohult. "Här invid sjön Möckelns strand växte Carl von Linné upp. Hans far Nils Linnaeus var kyrkoherde här från 1709 till sin död 1748, då brodern Samuel Linnaeus efterträdde fadern. Det var här vid den medeltida kyrkan, i prästgården och i faderns berömda trädgård, han kom att tillbringa sin barndom. Fadern hade mellan prästgården och kyrkan anlagt en vacker trädgård med över 300 rara växter, vilka inspirerade Linné till att själv ägna sig åt botaniken.”

”Linné skriver 1741 ’Trädgården, som min Far, Kyrkoherden Her Nils Linnaeus här anlagt, hade flere slags örter, än någon trädgård i Småland haft, och denne trädgård har med modersmjölken inflammat min hog med outsläckelig kärlek örter’.”

Skoltiden i Växjö

”Den märkligaste knuten i kraftfältet kring den unge Carl Linnéus är Katedralskolan i Växjö. (…) Skoltiden i Växjö varade i elva år och var från början mindre lyckad ur Carls synpunkt. Idén var att han precis som sin far skulle studera med målet att bli präst. Detta var också hans mors starka önskemål. Det är omvitnat att han inte trivdes med de teologiska ämnena. Men Carl var en utmanare. Han utmanade mors vilja. Senare skulle han utmana den etablerade vetenskapen. Man kan fundera på hur vardagen såg ut för eleverna, djäknarna, i den lilla staden Växjö med omkring 800 invånare. (…) Alla elever medförde matkista från hemmet med ost, bröd, torkat får och saltat fläsk. Hyresvärderna stod någon gång i veckan för varm kost i form av kålsoppa eller liknande. Situationen i skolan var med säkerhet bedrövlig de första åren. Då undervisades uppemot

hundra elever fördelade på fyra klasser i samma rum. Oväsentet i lokalen var öronbedövande. Stryk var ett viktigt pedagogiskt hjälpmedel.”

Mentorn Johan Rothman

”Under gymnasieåren trädde den 43 år gamle Johan Rothman i tjänst vid skolan. Han var född i Växjö och kom från en läkedomskunnig släkt. (Hans farfar hade anklagats för trolldom!) Johan Rothman hade en internationell erfarenhet och insikter i internationell vetenskap. Han tog sig an gymnasisten Carl som privatelev. Det var under de sista Växjöåren, 1725-1727, som Carl skrev sin berömda Örtabok (www.vaxjo.se/ortaboken)”

”Pappa Nils var präst, men hade trädgårdsodling som hobby. Linné blev därför tidigt intresserad av naturen. Trots detta skulle han bli präst och gå i pappas fotspår. Men Linné skolkade från undervisningen för att få vara ute i naturen. Lärarna tappade tålamodet och kallade till sig pappa Nils. (…)Linnés far var chockad men fick snart tröst av naturkunskapsläraren, doktor Rothman. Han menade att läkaryrket kunde vara ett alternativ. Då all naturkunskap på denna tid rymdes under rubriken "medicin" så passade detta Linné utmärkt. Pappa Nils fick anpassa sig till situationen men orkade inte berätta nyheten för sin hustru förrän efter flera månader.”

Vidare studier och arbete

”Carl Linnaeus, som hans namn var innan han adlades 1757, föddes i en prästfamilj i småländska Råshult. Efter studier, först en kort tid i Lund och sedan i Uppsala, for han 1735 till Holland där han lade fram sin doktorsavhandling om frossa, *Dissertatio medica inauguralis in qua exhibitur hypothesis nova de februm intermittentium causa.*"

”År 1741 erhöll Linné professuren i medicin vid Uppsala universitet. Ett par år tidigare hade han varit en av instiftarna till Kungliga Svenska Vetenskapsakademien. Som professor var han livligt verksam med en tung arbetsbörda. Särskilt populär var han som lärare och hans exkursioner - herbationer - i Uppsalas omgivning var mycket omtalade och välbesökta av studenterna, till förtret för mindre populära kollegor.”

”Han var inte bara naturvetare, botanist, zoolog och geolog utan också en skicklig läkare, friskvårdare och filosof.” ”I vetenskapshistorien satte Linné sin prägel på en hel epok, den linneanska. Epoken kännetecknas av ambitionen att inventera, ordna och namnge hela naturen.”

Linnéträdgården i Uppsala

”Linné påbörjade tidigt en upprustning av den dåvarande botaniska trädgården, nuvarande Linnéträdgården, så att den blev bland de främsta i världen. I trädgården hade han och hans familj sin bostad 1743-1778. Bostaden är idag Linnémuseet som drivs och underhålls av Svenska Linnésällskapet.”

Reseberättelser

”Linné reste på Kungliga Vetenskaps societetens och Kungliga Vetenskapsakademiens uppdrag genom flera svenska landskap med målsättningen att finna ekonomiska naturresurser värda att utveckla. Under dessa resor förde han noggranna dagböcker över naturföreteelser samt seder och bruk hos befolkningen. Hans reseberättelser från Lappland (1732), Öland (1741), Gotland (1741), Västergötland (1746) och Skåne (1749) är fortfarande mycket lästa och citerade.”

Lappland

”Resan till Lappland, den första av Linnés resor, pågick under sommaren 1732. Kvalifikationerna för den person som skulle genomföra resan borde enligt Linné vara följande, han bör vara svensk, ung och lätt, frisk oförtruten samt ogift. Han bör dessutom ha teoretisk samt praktisk kunskap om alla tre naturriken samt kunna teckna. Alla dessa kvalifikationer besatt Linné enligt honom själv.”

”I maj 1732 satte sig Linnaeus på hästryggen för att resa till Lappland som han i sin ansökan om medel skriver är så olik övriga Sverige. Han var 25 år och ganska oerfaren, men det uppvägdes av hans beslutsamhet och nyfikenhet. Det var inte lätt att resa på den tiden och Linnaeus fick utstå många strapatser i Lappland men också upptäcka mycket. I sin reseberättelse, Iter Lapponicum, berättar han bl. a. om seder och bruk hos samerna, som han beundrar för deras anpassning till den karga naturen. (…;) Hos samerna skaffade sig Linnaeus en lappdräkt och en trolltrumma, som blev lyckade PR-objekt under resan till Holland där han tog sin doktorsgrad.”

Frieri och familjeliv

”Under sin intensiva uppvaktning av Sara Lisa använde Linné t.o.m. sin samedräkt för att imponera, kanske behövde

han ta till sådana tricks för att bevisa att han var en karllakarl trots sin blygsamma kroppshyddda. Linné var 154 cm lång...”

”Tillsammans med hustrun Sara Lisa fick Linné se fem av sina barn växa upp, fyra döttrar och en son. Det var sonen, Carl von Linné d.y., som fick studera. Han hade inte alls samma glöd för naturen som fadern men blev ändå sin fars efterträdare som professor.”

”Sara Lisa var en sträng mor och hushållerska. Pigorna fick stiga upp klockan fyra och arbeta vid spinnrocken, försövning bestraffades med örfilar. Det var säkert inte lätt att vara gift med Linné som ständigt arbetade och dessutom släpade in såväl smutsiga växter och exotiska djur som mängder av studenter och kollegor i deras hus.”

"Linné ville att hans döttrar skulle bli starka och duktiga hushållerskor och inga modedockor. Han var emot att de fick någon utbildning, de fick till exempel inte lära sig franska. Sara Lisa lät placera Sophia i en skola, då Linné vistades en tid i Stockholm. När Linné kom tillbaka tog han genast sin dotter ur skolan! Men gällde det botanik så kunde tydligen pappa inte motstå sina döttrars kunskapstörst, åtminstone inte "Lisa Stinas". Hon skrev en uppsats för Kungliga Vetenskapsakademien 1762, 'Anmärkningar rörande den indianska krassens blickande'. Sophia var den vackraste av döttrarna och sin fars favorit."

"År 1758 köpte Linné gården Hammarby, 12 km från Uppsala, det blev familjen Linnés sommarställe och pengaplacering. Mot slutet av sitt liv var Linné ofta sjuk. Han led bland mycket annat av gikt, svår tandvärk och drabbades av slaganfall.”

Källor

www.linnesrashult.se/

www.linnesrashult.se/frameset.cfm?pageID=35

www.visit-smaland.com/linneismaland/

www.linne2007.se/carlvonlinne.4.36c18fc710767b53215800021738.html

www.linne2007.se/carlvonlinne/livochverk.4.2b06ad4d10823916e6d80005926.html

www.linnesrashult.se/frameset.cfm?pageID=36

www.linnaeus.se/vemvar/vemvar.htm

www.linnaeus.se/

